

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонova Олена Іванівна,</i> ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗІТКНЕННЯ ІНТЕРЕСІВ: ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР . .	12
<i>Давидова Ірина Віталівна,</i> ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ У ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	16
<i>Мінченко Раїса Миколаївна,</i> ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ. АЛЬТЕРНАТИВА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ	20
<i>Сафончик Оксана Іванівна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ ОНЛАЙН ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКУ ДІЯ В УКРАЇНІ .	24
<i>Адамова Олена Семенівна,</i> СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОСОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ РОЗВІДКИ.....	27
<i>Бабич Ірина Григорівна,</i> ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	31
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	34
<i>Василевська Надія Станіславівна,</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ	37
<i>Глиняна Катерина Михайлівна,</i> ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	41
HUMANITERIAN PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN SITUATIONS OF ARMED CONFLICT	41
<i>Галупова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович,</i> ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	45
<i>Журило Сергій Сергійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	49
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЩОДО ПОНЯТТЯ «МАЙНОВОГО ПРАВА»	53

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2022-%D0%BF#Text>
2. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF>
3. Про запровадження пілотного проекту щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет: затв. наказом М-ва юстиції України від 09.07.2015 р. № 1187/5. URL: <http://законодавство.com/minyust-ukrajini/nakaz-vid-09072015-1187-pro-zaprovadjennya302198.html>
4. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text>
5. Про реалізацію експериментального проекту щодо проведення державної реєстрації шлюбу в електронній формі. Постанова Кабінету України від 29.03.2024 № 345. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP240345?an=1>
6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21. Ст. 135

Адамова Олена Семенівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри цивільного права та кафедри психології

Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОСОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ РОЗВІДКИ

Стрес в умовах війни суттєво впливає на репродуктивне здоров'я людини, що обумовлює актуальність міждисциплінарного аналізу цієї проблеми. Військові дії, міграція та постійний стрес створюють умови для виникнення психосоматичних розладів, зокрема депресії, тривожності, порушень сну, а також патологій репродуктивної системи. Це підтверджується дослідженнями, що підкреслюють негативний вплив хронічного стресу на перебіг вагітності та розвиток плода. У вагітних збільшується ризик ускладнень, таких як передчасні пологи та порушення плацентарної функції [1].

На нормативно-правовому рівні проблема підтримки репродуктивного здоров'я в умовах війни регулюється рядом національних та міжнародних документів. Зокрема, Конституція України (стаття 49) гарантує право кожного на охорону здоров'я [2, ст. 49]. Закон України «Про охорону дитинства» підкреслює необхідність забезпечення охорони здоров'я матері та дитини [3]. На міжнародному рівні, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) вимагає забезпечення доступу жінок до медичних послуг, включно з репродуктивними, навіть у кризових ситуаціях [4].

Міждисциплінарний підхід, що включає юридичний, психосоматичний аналіз, є ключовим для вирішення проблеми, тому що дозволяє не лише оцінити її масштаби, але й розробити ефективні стратегії допомоги вразливим категоріям населення під час війни.

Взаємозв'язок між психічним станом і репродуктивною функцією людини добре досліджений у сучасній психосоматичній медицині. Стрес, особливо довготривалий і посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), є значними тригерами порушень репродуктивного здоров'я. У жінок стрес асоціюється з порушеннями овуляції, дисбалансом гормонів і розвитком синдрому полікістозних яєчників. У чоловіків хронічний стрес призводить до зниження рівня тестостерону, погіршення якості сперми та еректильної дисфункції. За даними досліджень, стресові стани можуть прямо впливати на репродуктивну функцію через підвищення рівнів кортизолу і зниження активності гонадотропних гормонів [5, с. 95].

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), характерний для осіб, які пережили бойові дії, є ключовим чинником, що викликає порушення репродуктивного здоров'я. У дослідженні, опублікованому в Оксфордському посібнику з перинатальної психології, наголошується, що жінки з ПТСР мають підвищений ризик викиднів, передчасних пологів і порушень у розвитку плода. Гендерні особливості психосоматичних реакцій також потребують уваги: чоловіки частіше страждають на еректильну дисфункцію, тоді як жінки демонструють схильність до психогенних болів і дисменореї [6, с. 182].

У той же час, правові аспекти захисту репродуктивного здоров'я в умовах війни є надзвичайно актуальними. Міжнародне право зобов'язує держави забезпечувати охорону здоров'я, навіть у періоди збройних конфліктів. Згідно з Женевською конвенцією Про захист цивільного населення під час війни (стаття 27) та Конвенцією

ООН про права дитини, держави-учасники мають захищати право на життя і здоров'я жінок та дітей. Резолюція 1325 Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» також наголошує на важливості захисту жінок і дівчат у зонах конфлікту.

В Україні нормативно-правова база щодо захисту репродуктивного здоров'я включає окрім Конституції України, закони «Про охорону здоров'я» та «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». В умовах війни були прийняті додаткові заходи для забезпечення доступу до медичних послуг, зокрема репродуктивної медицини, для жінок і дітей. Проте проблеми доступності послуг залишаються: через руйнування медичної інфраструктури та складнощі з логістикою медичні послуги часто недоступні для вразливих категорій населення.

Крім того, існує потреба в посиленні правового регулювання з метою забезпечення компенсацій за втрату репродуктивного здоров'я через стресові та травматичні обставини, викликані війною. Розробка державних програм психологічної та медичної підтримки для жертв війни є важливим кроком до забезпечення права на репродуктивне здоров'я. Зокрема, створення спеціалізованих центрів для роботи з постраждалими, а також законодавча ініціатива щодо відновлення репродуктивних прав, наприклад, через фінансування процедур штучного запліднення для постраждалих осіб, може стати суттєвим кроком у розв'язанні цієї проблеми [7, с. 120].

Розробка медико-юридичних рекомендацій для покращення репродуктивного здоров'я осіб, які постраждали від війни, має базуватися і на інтеграції психосоматичної допомоги в систему охорони здоров'я. Згідно з рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), зокрема протоколами з управління стресом у кризових ситуаціях, необхідно створювати спеціалізовані програми для осіб, які зазнали психоемоційного травмування.

Розробка програм правового захисту жертв війни повинна враховувати їхні репродуктивні потреби. Наприклад, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [8] може бути основою для внесення поправок, які б гарантували компенсації за шкоду репродуктивному здоров'ю. Програми реабілітації мають передбачати фінансування процедур штучного запліднення для тих, хто втратив можливість природного зачаття через бойові дії або стрес.

Важливою є співпраця між державними органами, громадськими організаціями та міжнародними інституціями для покращення доступу до медичних і юридичних послуг. Наприклад, програми ООН, такі як UNFPA (United Nations Population Fund – Фонд ООН у галузі народонаселення), вже здійснюють допомогу в Україні, надаючи психологічну підтримку, медичні послуги та засоби контрацепції в регіонах, постраждалих від війни. Це підтверджують звіти організації, доступні на офіційному сайті UNFPA [9].

Суттєвою складовою рекомендацій є створення інтегрованих реєстрів осіб, які потребують допомоги з репродуктивного здоров'я. Такий підхід відповідає вимогам законодавства про персональні дані, зокрема Закону України «Про захист персональних даних», і дозволить ефективніше координувати дії між медичними установами та соціальними службами.

Впровадження медико-юридичних рекомендацій у практичну площину має включати систему навчання фахівців: юристів, лікарів, психологів. Це дозволить підвищити їхню обізнаність про механізми психосоматичних розладів і особливості їхнього правового регулювання. Навчальні програми можуть базуватися на європейському досвіді, наприклад, освітніх проектах Європейської асоціації репродуктивної медицини (ESHRE) [10].

Таким чином, інтеграція психосоматичної допомоги, розробка ефективних правових механізмів захисту та посилення співпраці між національними та міжнародними інституціями є ключовими аспектами для збереження репродуктивного здоров'я постраждалих від війни.

Результати вивчення впливу стресу на репродуктивне здоров'я людини в умовах війни демонструють необхідність міждисциплінарного підходу до цієї проблеми. Інтеграція медичних, психологічних, соціальних і правових механізмів є ключовим аспектом для забезпечення ефективної допомоги постраждалим. Військові конфлікти призводять до значних порушень у сфері репродуктивного здоров'я, що обумовлює потребу в законодавчих ініціативах, спрямованих на гарантування доступу до медичних послуг і захист репродуктивних прав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kotsakis Ruehlmann, A., Sammallahiti, S., Cortés Hidalgo, A. P. et al. Epigenome-wide meta-analysis of prenatal maternal stressful life events and

newborn DNA methylation. *Molecular Psychiatry*. 2023. № 28. P. 5090–5100. URL: <https://doi.org/10.1038/s41380-023-02010-5>.

2. Конституція України від 28.06.1996 р.: станом на 01.01.2020 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001. № 2402-III: станом на 06.10.2024 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.

5. Lewinski A., Brzozowska M., Female infertility as a result of stress-related hormonal changes. *Gynecological and Reproductive Endocrinology & Metabolism*. 2022. Vol. 3 – 2. P. 94-98. DOI: 10.53260/grem.22302035.

6. Ayers S., Ford E. Posttraumatic Stress During Pregnancy and the Postpartum Period // *The Oxford Handbook of Perinatal Psychology*. Oxford Library of Psychology. 2014. P. 182-200.

7. Онишко О., Парасюк В. Репродуктивні права та гарантії їх забезпечення в Україні та в країнах Європи. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 5. С. 120-128.

8. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV: станом на 03.08.2023 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.

9. Офіційний сайт UNFPA (United Nations Population Fund). URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk>.

10. European Society of Human Reproduction and Embryology. URL: <https://www.eshre.eu/>.

Бабич Ірина Григорівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

На сучасному етапі розвитку цивільного права представництво пов'язане із укладанням правочинів, видачею довіреності, добровільним та договірним представництвом. В цілому визначення пред-